

Oostvaardersplassen Oernatuur of boerennatuur?

Oostvaardersplassen

Natte deel van de in 1968 drooggemalen Flevopolder. Circa 6000 hectare moerasgebied met uitgestrekte plassen en ruige graslanden, rietvelden en wilgenbossen. Beroemd om vele vogelsoorten, Heckrunderen, konikpaarden en edelherten. Klein deel toegankelijk voor publiek. Ligging tussen Almere en Lelystad.

Bruno van der Dussen

Wat is gezond natuurbeheer? Tom Saat, BD-boer van de Stadsboerderij te Almere had jarenlang 's zomers zoogkoeien in de Oostvaardersplassen. Toen hier vanwege andere overwegingen een eind aan kwam, veranderde dit gebied aanzienlijk. Voor Tom Saat had dit bijna allemaal negatieve consequenties.

"Door de hausse aan 'nieuwe (oer)natuur' zijn er steeds minder natuurgebieden die

gezond worden beheerd", zegt Tom Saat. "De Oostvaardersplassen zijn daar een schrijnend voorbeeld van. De laatste jaren is 'nieuwe natuur' namelijk enorm populair. In natuurgebieden wordt vee ingezet en vervolgens wordt de boel aan z'n lot overgelaten. Geïnspireerd door een afkeer van alles wat met landbouw te maken heeft, wordt grond aan de landbouw onttrokken en met een enorme hoeveelheid grondverzet een quasi-natuurlijke aanblik gecreëerd om, wars van elk ingrijpen, te zien hoe zich uit de ontstane chaos iets 'nieuws' ontwikkelt."

Zeven jaar werkte Tom als boer en natuurbeheerder in de Oostvaardersplassen. In 1990 schafte hij samen met vijf andere BD-boeren vijfhonderd vaarzen aan om in de Oostvaardersplassen te laten grazen. Twee boeren zijn inmiddels gestopt. De overige boeren hebben nu hun vee op andere terreinen in Flevoland. Maar het Oostvaardersplassengebied heeft Toms hart gestolen.

Tom: "Zoals dat met iedereen gebeurt die het gebied leert kennen. Maar ik sta wel kritisch tegenover het huidige beheer. Dat komt voort uit die betrokkenheid. Sinds jaar en dag werk ik samen met Staatsbosbeheer en ken haar als een degelijke organisatie en goede partner, met wie ik nog lang hoop samen te werken. Een zinvolle discussie over de toekomst van de Oostvaardersplassen behoort daar wat mij betreft ook bij. Maar daar schort het momenteel aan. Ik heb een duidelijk verschil van inzicht hoe de natuur van de Oostvaardersplassen zich optimaal dient te ontwikkelen.

De massale sterfte van koeien, paarden en edelherten in de Oostvaardersplassen roept steeds meer weerstand op in de samenleving. Jammer genoeg beperkt de discussie zich tot de symptomen en staat het gekozen beheer nauwelijks ter discussie. Het beheerde en meest waardevolle deel is nooit omstreden geweest. Het droge deel, eigenlijk een bufferzone tussen het natte deel en de bewoonde wereld, is altijd onderwerp geweest van debat. Uiteindelijk won binnen de Rijksdienst de stroming die vond dat beheer moest plaatsvinden door zo min mogelijk in te grijpen. Het droge deel werd gesplitst en er begon een proef. In het ene deel kwamen het hele jaar Heckrunderen en konikpaarden te lopen en zou verder niet worden ingegrepen."

Voor het beheer van het andere gedeelte

werd een groep biologische boeren, waaronder Tom Saat uitgenodigd het beheer op te zetten op basis van seizoensbegrazing met koeien en paarden. Tom vertelt dat jaarrondbegrazing, zoals in het andere deel plaatsvond, afname van soorten en fauna betekent. "Bij zo'n begrazing", aldus Tom, "wordt het aantal dieren bepaald door het voedselaanbod in de winter. Op de jonge, uiterst productieve polderklei betekent dit dat er in de zomer relatief te weinig dieren lopen voor het grote voedselaanbod, waardoor het grasland snel verruigt. Door het rijke voedselaanbod komen die grazers in een zo goede conditie, dat ze makkelijk drachtig worden en hun jongen groot brengen, om in de winter weer sterk te vermageren. Naarmate de kudde zich uitbreidt, gaan er 's winters meer dieren dood".

Uit onderzoek van de twee systemen kwam al snel naar voren dat de seizoensbegrazing veel beter scoorde. Helaas bleek dat de voorstanders van 'nieuwe natuur' zoveel invloed hebben op het ministerie van LNV, dat achter de schermen werd besloten de Oostvaardersplassen over te dragen aan Staatbosbeheer, het vergelijkende onderzoek te stoppen en het hele gebied door Heckrunderen, konikpaarden en edelherten te laten begrazen. De eerste jaren kon de kudde vrij probleemloos uitbreiden. Maar naarmate de kudde zich uitbreidde, stierven er 's winters steeds meer dieren.

Tom: "Die 'nieuwe natuur' levert hoegenaamd niets op. De flora bestaat uit pionierssoorten die overal in Flevoland massaal voorkomen. Voor de ganzen wordt het gebied, door het verdwijnen van de grazige graslanden, steeds minder interessant, waardoor de druk op het omringende agrarische gebied toeneemt en voor de grote grazers is het er 's winters ook

geen pretje. Konikpaarden en Heckrunderen zijn gewone landbouwhuisdieren, die net als boerenvee goed verzorgd moeten worden."

Biefstuk en natuur

Hoe zou het dan anders moeten, vroeg ik aan Tom.

Tom: "Daar schreef ik een tijdje geleden nog over in Trouw. Ik schreef dat het te decadent voor woorden is om met een verrekijker de kale ribben van het vee in de Oostvaardersplassen te bestuderen, om 's avonds het uit Argentinië ingevlogen biefstukje te nuttigen. Terwijl het gebied van de Oostvaardersplassen zich bij uitstek leent voor een goed samengaan van natuurbeheer en vleesproductie. Boeren die op een gezonde manier vlees willen produceren zijn er genoeg, maar natuurgebieden waar op een gezonde manier natuurbeheer wordt gedaan, zijn er steeds minder."

Een onderliggende reden dat 'nieuwe natuur' zich zo afzet tegen de landbouw, is volgens Tom dat de aanhangers van mening zijn dat de 'oerbeelden' van natuur wezensvreemd aan landbouw zijn. "Zij vergeten dat de basisprincipes van landbouw rechtstreeks uit de natuur komen. Gezonde landbouw is het sturen (cultiveren) van natuurlijke processen om voedselproductie te realiseren. En evengoed is gezond natuurbeheer het sturen van natuurlijke processen om natuur te realiseren. Niets meer en niets minder. De landbouw kan doorslaan door steeds meer tegennatuurlijk in te grijpen om de productie te verhogen, zoals in de intensieve veeteelt en de geventechnologie gebeurt. Maar voor beide geldt dat er één criterium is waarop zij zouden moeten worden afgerekend: goed rentmeesterschap."